

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Uşak İlinde Süt Sığırcılığı İşletmelerine Verilen Desteklerin Sektörel Analizi

Sibel Alapala Demirhan^{1*} Özkan Ölmez²

^{1*} Uşak Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootečni Bölümü, Uşak, Türkiye ORCID: 0000-0001-7677-5919, sibel.alapalasadak.edu.tr

²TKDK Uşak İl Koordinatörlüğü, Uşak, Türkiye (ORCID: 0000-0002-5742-7844), ozkanolmz@gmail.com

(1st International Conference on Engineering, Natural and Social Sciences ICENSOS 2022, December 20 - 23, 2022)

(DOI: 10.31590/ejosat.1222378)

ATIF/REFERENCE: Alapala Demirhan, S. & Ölmez, Ö. (2022). Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Tarafından Uşak İlinde Süt Sığırcılığı İşletmelerine Verilen Desteklerin Sektörel Analizi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (45), 116-119.

Öz

Avrupa Birliği tarafından aday ve potansiyel aday ülkelerin AB standartlarına, politikalarına ve müktesebatına uyum çabalarına destek olmak amacıyla IPA programı uygulanmaktadır. IPA fonları, AB aday ve potansiyel aday ülkelerin ekonomik gelişmesine destek olmak ve sosyal uyumun sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen projelerin desteklenmesini amaçlamaktadır.

IPA'nın beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD); AB ortak tarım politikası, kırsal kalkınma politikası ve ilgili diğer politikalarının uygulanması ve yönetimi için katılım öncesi dönemde aday ülkelerin bu yöndeki kurumsal kapasite gelişimini ve yapısal uyumunu artırmayı hedefleyen bir bileşendir. Bu amaçla, tarım sektörünün modernizasyonu ve kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına hizmet edecek şekilde IPARD kapsamında aday ülkelere mali destek sağlanmaktadır. IPARD Programının (2007-2013) sona ermesini takiben, IPARD II (2014-2020) programı hazırlanmıştır.

IPARD kapsamında projeler mevcut işletmelerin modernizasyonu ve yeni tarımsal işletme kuruluşu olarak planlanabilmekte ve proje kapsamında yapım işleri, makine ekipman alımı, hizmet alımı, görünürlük harcamaları uygun harcama kalemleri olarak desteklenmektedir.

Hazırlanan çalışmada da 2015 yılından itibaren Uşak ilinde işletmelere verilen destekler incelenmiştir. İşletmelerin hayvan refahı ve verimi konusunda eski tip klasik işletmelere kıyasla daha verimli oldukları, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından uygun koşullar sağlanması ile yararlandırılan ari işletme, soğuk süt primi, buzağı desteği, çoban desteği vb. desteklerinden daha büyük oranda ve daha kolay yararlanabildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, IPARD, destek, sektörel analiz

Sectoral Analysis of the Support of the Agriculture and Rural Development Support to Dairy Facilities in Uşak

Abstract

The IPA program is implemented by the European Union in order to support the efforts of candidate and potential candidate countries for harmonization with EU standards, policies and acquis. IPA funds aim to support the economic development of EU candidate and potential candidate countries and to support projects carried out to ensure social cohesion.

The Rural Development Component (IPARD), the fifth component of IPA; It is a component for the implementation and management of the EU common agricultural policy, rural development policy and other relevant policies, aiming to increase the institutional capacity development and structural adjustment of the candidate countries in this direction in the pre-accession period. For this purpose, financial support is provided to candidate countries within the scope of IPARD in a way that will serve the modernization of the agricultural sector and the sustainable development of rural areas. Following the termination of the IPARD Program (2007-2013), the IPARD II (2014-2020) program was prepared.

Within the scope of IPARD, projects can be planned as the modernization of existing enterprises and the establishment of new agricultural enterprises, and within the scope of the project, construction works, machinery and equipment purchase, service procurement, visibility expenditures are supported as eligible expenditure items.

In the prepared study, the supports given to businesses in Uşak province since 2015 were examined. Beekeeping, cold milk premium, calf support, shepherd support, etc. benefited by the Ministry of Agriculture and Forestry, where the enterprises are more efficient in terms of animal welfare and efficiency compared to the old-style classical enterprises. It has been seen that they can benefit from their support to a greater extent and more easily.

Keywords: Rural Development Support Institution, IPARD, support, sectoral analysis

1. Giriş

Uşak ili Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Uşak, 38°13' ve 38° 56' enlemleri ile 28° 48' ve 29° 57' boylamları arasında, Ege Bölgesi ile İç Anadolu bölgesinin birbirlerinden ayrıldığı İç batı Anadolu eşiğinin batı kenarında konumlanmıştır. Kuzeyde Kütahya, doğuda Afyon, güneyde Denizli ve batıda Manisa illeri bulunmaktadır. 5.341 km² yüzölçümü ile ülke yüzölçümünün %0,7 lik kısmını oluşturmaktadır (Anonim, 2022a).

Kuzeyinde Şaphane, Kuzeydoğusunda Murat Dağı, Güneydoğuda Bulkaz Dağı ile çevrilidir. Uşak-Kütahya il sınırını oluşturan Murat Dağı volkanik yapılıdır. Coğrafi konumundan dolayı Akdeniz iklimi ile İç Anadolu'nun karasal iklimi arasında kaldığından bitki örtüsü de buna benzer bir durum göstermektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise iç Anadolu'ya göre daha ılık geçen bir karasal iklim egemendir. Ege Denizi üzerinden gelen bulutların getirdiği yağışlar, il iklimini Orta Anadolu ikliminden ayırır (Anonim, 2022b).

Uşak ilinin iklimi Ege ve İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş özelliği gösterir. Daha çok karasal iklim hüküm sürer. Yazları sıcak, kışları uzun ve sert geçer. Senelik yağış miktarı 430 mm ile 700 mm arasındadır. Sıcaklık -24°C ile +39,8°C arasında seyredir. 0°C altında geçen gün sayısı 70'dir. Yağışların çoğu kışın yağar. Yazın yağış oldukça azdır (Anonim, 2022c).

Uşak ili ile ilgili genel bilgilendirmenin ardından IPA fonlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği tarafından aday ve potansiyel aday ülkelerin AB standartlarına, politikalarına ve müktesebatına uyum çabalarına destek olmak amacıyla IPA programı uygulanmaktadır. IPA fonları, AB aday ve potansiyel aday ülkelerin ekonomik gelişmesine destek olmak ve sosyal uyumun sağlanmasına yönelik gerçekleştirilen projelerin desteklenmesini amaçlamaktadır (Bulutcu, 2015).

IPA'nın beşinci bileşeni olan Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD); AB ortak tarım politikası, kırsal kalkınma politikası ve ilgili diğer politikalarının uygulanması ve yönetimi için katılım öncesi dönemde aday ülkelerin bu yöndeki kurumsal kapasite gelişimini ve yapısal uyumunu artırmayı hedefleyen bir bileşendir. Bu amaçla, tarım sektörünün modernizasyonu ve kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına hizmet edecek şekilde IPARD kapsamında aday ülkelere mali destek sağlanmaktadır. Türkiye, IPARD bileşeni kapsamında aday ülkelere sağlanan mali desteklerden yararlanmak amacıyla, AB'nin ilgili politikalarıyla ve UKKS dokümanı ile uyumlu şekilde IPARD 1 Programını hazırlamış ve Kasım 2007'de Avrupa Komisyonuna sunmuştur. Ülkemizin ihtiyaçlarını ve koşullarını gözeterek IPARD Programı (2007-2013) Avrupa Komisyonu Kırsal Kalkınma Komitesi'nde görüşülerek kabul edilmiş ve Avrupa Komisyonu tarafından 25 Şubat 2008 tarihinde onaylanmıştır. Programın onaylanmasından sonra, IPARD kapsamında AB mali yardımlarının kullanılabilmesi için Türkiye ile AB arasında 2010 yılında Sektörel Anlaşma imzalanmıştır. Sektörel Anlaşma, IPARD Programının uygulanmasına ilişkin prosedür ve genel kuralları içermektedir (Bulutcu, A.B. 2015).

IPARD Programı; tarım sektörünün sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanmasını, gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, çevre ve diğer standartlara ilişkin AB standartlarına ulaşmasının teşvik edilmesini, kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanmasını, yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için

hazırlık faaliyetlerinin yapılmasını hedeflemektedir (TKDK, 2014).

IPARD Programının (2007-2013) sona ermesini takiben, IPARD II (2014-2020) programı hazırlanmıştır. IPARD II programı Avrupa Komisyonu tarafından 11 Mart 2014 tarih ve 231/2014 sayılı tüzük ile onaylanmış olan IPA 2 bileşenleri arasında kırsal kalkınma programı olarak 6 Mayıs 2017 tarih ve 2017/10079 sayılı karar ile yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu hâlihazırda IPARD II programını uygulamaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından onaylanan IPARD III programı 2021-2027 yılları arasında uygulanacaktır (Anonim, 2022d).

2. IPARD - Süt Üreten Tarımsal İşletmeler

IPARD kapsamında süt üreten tarımsal işletmeler en az 10, en fazla 120 süt ineği veya en az 5, en fazla 50 süt veren manda veya en az 50, en fazla 500 süt veren koyun veya en az 50, en fazla 500 süt veren keçi kapasiteli olarak desteklenmektedir. Yatırımlar; en az 5.000 en fazla 500.000 Avro ya kadar uygun harcamalarının %50 - 70'i arasında değişen oranlarda hibeye hak kazanabilmektedir. Projeler mevcut işletmelerin modernizasyonu ve yeni tarımsal işletme kurulumu olarak planlanabilmekte ve proje kapsamında yapım işleri, makine ekipman alımı, hizmet alımı, görünürlük harcamaları uygun harcama kalemleri olarak desteklenmektedir. Program bünyesinde canlı hayvan, yem ve yem bitkisi, arazi, mevcut bina alımları için ödeme yapılmamaktadır (Anonim, 2022e).

3. Süt Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre Uşak İlinde 2015-2021 yılları arası büyükbaş hayvan sayısı ve bunlardan üretilen süt sayıları tablo 1 de görülmektedir.

Tablo 1: Büyükbaş hayvan sayısı (adet) ve üretilen süt miktarı (ton/yıl) (Anonim, 2022f)

Yıl	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Büyükbaş Sayısı (Adet)</i>	135 Bin	124 Bin	129 Bin	130 Bin	143 Bin	X	140 Bin
<i>İnek Sütü Üretimi (Ton/Yıl)</i>	180 Bin	187 Bin	219 Bin	204 Bin	X	X	283 Bin

TKDK Uşak İl Koordinatörlüğünce IPARD projelerinden faydalanan işletme sayıları da Tablo 2 de görülmektedir. IPARD II de proje sayısındaki azalma dikkat çekmektedir. İşletmelerin ürettikleri sütün yıllık toplam miktarına ait resmi sayılara ulaşılamadığı için tabloda belirtilmemiştir.

Tablo 2. Desteklenen proje sayıları (Anonim, 2022g)

TEDBİR 101: Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar	
Süt Üreten Tarımsal İşletmeler (İnek)	
IPARD I Proje Sayısı	IPARD II Proje Sayısı
15	6

4. İşletmelere Verilen Destekler

Desteklenen yatırımlar yeni işletme kurulumu olarak başvuru yapmış ve yapım işleri, makine ekipman alımı, hizmet alımı ve görünürlük harcamalarına ait harcama kalemlerinden faydalanmışlardır.

Tablo 3. IPARD I döneminde inek sütü üreten işletmelerine verilen desteklerin işletme ölçeğinde incelenmesi

IPARD I	İşletme Kurulum yılı	İşletme Büyüklüğü	Yatırım Tutarı (TL)	Ödenen Hibe (TL)	Ödenen Hibe (Avro)	İlçe
1 Nolu İşletme	2013	120	3.472.267,35	1.712.473,66	554.827,04	Merkez
2 Nolu İşletme	2014	49	1.681.912,01	987.358,73	319.895,91	Merkez
3 Nolu İşletme	2015	120	3.033.216,19	1.537.810,40	498.237,62	Sivaslı
4 Nolu İşletme	2015	49	2.708.860,16	1.396.918,54	422.204,12	Sivaslı
5 Nolu İşletme	2015	19	723.133,34	383.154,66	116.188,45	Merkez
6 Nolu İşletme	2015	120	3.293.676,28	1.711.085,77	509.095,18	Ulubey
7 Nolu İşletme	2015	19	1.156.968,04	573.343,11	162.978,07	Banaz
8 Nolu İşletme	2015	120	3.698.564,81	1.832.048,13	505.155,69	Merkez
9 Nolu İşletme	2015	49	737.755,05	368.807,38	101.692,28	Merkez
10 Nolu İşletme	2015	120	3.374.084,21	1.595.928,77	479.660,69	Merkez
11 Nolu İşletme	2015	59	2.058.448,09	708.017,62	195.223,65	Merkez
12 Nolu İşletme	2015	120	3.008.542,25	1.764.971,77	508.692,30	Merkez
13 Nolu İşletme	2015	120	3.173.552,30	1.802.949,95	497.132,37	Ulubey
14 Nolu İşletme	2015	48	2.639.650,37	1.351.716,81	372.712,61	Banaz
15 Nolu İşletme	2015	49	1.943.605,36	921.374,41	254.053,11	Merkez

Tablo 3 incelendiğinde ödenen hibelerin yarısının Uşak merkeze yapıldığını, bunu Sivaslı, Banaz, Ulubey deki işletmeler takip

ettiği ve Eşme ile Karahallı ilçelerine hibe ödemelerinin yapılmadığı görülmüştür.

Tablo 4. IPARD II döneminde inek sütü üreten işletmelerine verilen desteklerin işletme ölçeğinde incelenmesi

IPARD II	İşletme Kurulum yılı	İşletme Büyüklüğü	Yatırım Tutarı (TL)	Ödenen Hibe (TL)	Ödenen Hibe (Eu)	İlçe
1 Nolu İşletme	2017	20	1.043.313,88	669.746,50	133.624,44	Merkez
2 Nolu İşletme	2017	19	432.404,89	267.559,97	51.634,56	Eşme
3 Nolu İşletme	2018	49	2.758.024,19	1.160.161,72	182.897,87	Banaz
4 Nolu İşletme	2019	30	1.274.504,14	573.586,33	61.925,18	Merkez
5 Nolu İşletme	2019	49	1.804.211,46	711.236,46	79.634,15	Sivaslı
6 Nolu İşletme	2022	30	2.732.042,06	1.421.902,33	57.757,16	Ulubey

Tablo 4 incelendiğinde Uşak ilini hayvancılık yönünden en gelişmiş ilçesi olan Eşme ilçesinde de hibe ödeme yapıldığı, Covid 19 salgını döneminde ise 2020-2021 yıllarında hibe ödemelerin yapılmadığı görülmektedir.

5. Sonuç

TKDK tarafından Uşak ilinde desteklenen yatırımlar incelendiğinde IPARD I uygulama dönemi olan 2012-2016 yılları arasında işletme kurulum maliyetleri canlı hayvan başına ortalama 31.080 TL olarak kurulmuştur. 50 baş altı hayvan kapasiteli işletmeler canlı başına ortalama 40.030 TL ye yapılırken, 50-120 baş arası işletmeler 27.445 TL ye kurulmuştur. Hazırlanan çalışmada kurulum yılları yazılı işletmelerin IPARD II uygulama döneminde 50 baş altında planlandığı görülmektedir, işletmelerin kurulum maliyetleri canlı hayvan başına 50.992 TL olarak gerçekleşmiştir, bu sayı işletme kurulum maliyetlerinin %25 oranında arttığını göstermektedir.

TKDK hibelerinden faydalanarak kurulan işletmeler, yatırım sonunda AB standartlarına sahip olduklarını belgelendirmek durumundadırlar. İşletmelerin hayvan refahı ve verimi konusunda eski tip klasik işletmelere kıyasla daha verimli oldukları, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından uygun koşullar sağlanması ile yararlandırılan ari işletme, soğuk süt primi, buzağı desteği, çoban desteği vb. desteklerinden daha büyük oranda ve daha kolay yararlanabildiği düşünülmektedir.

Birim maliyet hesabı yapıldığında yeni kurulacak büyükbaş hayvancılık işletmesinin karlılık oranının 50 baş ve yukarı planlanmasının işletme kurulum bütçesini artırmasına rağmen, uzun dönemde daha kazançlı olacağı düşünülmektedir. Sürü projeksiyonu dikkate alındığında büyük işletmelerin uzun vadede daha sürdürülebilir olabileceğine inanılmaktadır. Ülkemizde hayvansal üretimdeki desteklere yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Anonim, 2022a, Uşak Belediyesi Coğrafi Yapısı, Erişim Tarihi: 20.01.2022 <https://www.usak.bel.tr/sayfa/cografya-yapisi/>

Anonim, 2022b, Uşak Belediyesi Fiziki Yapısı, Erişim Tarihi: 20.01.2022 <https://www.usak.bel.tr/sayfa/fiziki-yapisi/>

Anonim, 2022c. Uşak Valiliği. İklim.

<http://www.usak.gov.tr/iklim>, Erişim: 20.01.2022

Anonim, 2022d, Tarım ve Orman Bakanlığı,

<https://www.tkd.gov.tr/Duyuru/avrupa-komisyonu-ipard-iii-programini-onayladi-11109>

Anonim, 2022e, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu <https://tkdk.gov.tr/Content/File/BasvuruFiles/BasvuruPaketiHazirolamaDokumanlari/BasvuruCagriRehberi/IPARDII/10.0/101.pdf> Erişim Tarihi: 20.01.2022

Anonim, 2022f, Uşak İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,

<https://usak.tarimorman.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.01.2022.

Anonim, 2022g, TKDK Uşak İl Koordinatörlüğü,

<https://usak.tkd.gov.tr/BizeUlasin.aspx> Erişim Tarihi: 20.01.2022.

Bulutcu, A.B. 2015. "IPARD Programı ile ulusal kırsal kalkınma programlarının tamamlayıcılık açısından değerlendirilmesi" AB uzmanlık tezi. AB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara. 2015.

TKDK. 2014. Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD). "Et Üreten Tarımsal İşletmelere Yatırım. Başvuru Çağrı Rehberi V 3.3" 2014.